

ÉLŐ ERDÉLY EGYESÜLET

Csíkajnád

HONISMERETI ESSZÉ

Bakó Katalin

Csíkajnád

Segítő Mária Római Katolikus Gimnázium

2014

Csíkajnád Csíkszeredától 20 kilométernyi távolságra lévő 600 lelket számlálókis falu. Több mint fél évezreddel ez előtt egy völgyben alakult ki. E völgyet délkeletről határolja a környék legmagasabb hegycsúcsa, a Pogányhavas, északkeletről a Karakó, mely Erdély legmagasabb vasúti völgyhídja, nyugatról pedig a Kőd vonulata választja el a felcsíki falvaktól.

A falut kívülállóként szemlélve nem találunk sem földrajzi adottságaiban, sem növényzetében, sem történelmében említésre méltó érdekességeket, kimagasló különbségeket más hasonló nagyságú, környékbeli falvakkal szemben. Hasonlóan más csíki falvakhoz nálunk is rengeteg tiszta forrású víz- és ásványvízforrás található, az egy négyzetméteren található növényfajok száma igen magas, amelyet hivatalosan biodiverzitásnak neveznek. A faluból elindulva, majdnem bármilyen irányba kevés gyaloglás után erdőbe érkezhünk, de ez sem ragadná meg különösebben az érdeklődők figyelmét, hiszen ez ugyanígy van bárhol a 20-30 kilométeres körzetünkben.

Kialakulását nagyban befolyásolta elhelyezkedése, mivel a nagy Magyarország térképén igen csak a keleti szélre kerül, nála keletebbre már csak a gyimesi falvak állnak, amelyek a madéfalvi veszedelem, 1764 után népesedtek be. Tehát bizonyítottan 250, de talán még több évig is Csíkajnád a birodalom legszélső lakott határvidéke volt. Gyakran megfordultak itt a törvény elől menekülő, bujkáló emberek, de ugyanúgy a kereskedők illetve a csempészek is. Úgy hiszem, emiatt alakult ki egy általános bizalmatlanság és félelem az idegenektől. E szellem, gondolkodásmód néha ma is tetten érhető. Eszerint 500 éves örökségünk nem csupán a hagyományok, szokások, helynevekre szorítkozik. Ezekkel együtt kaptunk egy kivetközhetetlen jellemformáló szellemiséget is.

Ma is emlegetik, hogy régebb, körülbelül a 17. század végéig, a faluhoz tartozó Barakasza nevű völgyön át vezetett a fő, szekerek számára is járható út, amely összekötötte Magyarországot Moldvával. Ez azt is jelentette, hogy a hadseregek számára is ez volt a legmegfelelőbb, legkönnyebben támadható terület.

Talán stratégiai szempontból, talán szakrális hely volt vagy talán itt helyezkedett el a falu elődjének nevezhető kis összetömörülés, ami arra készítette az itt lakó embereket, hogy kápolnát építsen a mai falutól északra lévő egyik legmagasabb dülő tetején, amelynek neve is beszédes: Szent Ilona. Akármilyen is volt az ok, amiért építették, stratégiai, hadászati szempontból a 14-15. századi fegyvereket, illetve kommunikálási lehetőségeket ismerve a legmegfelelőbb helyre épült. Innen könnyen észrevehető volt a lármafák segítségével leadott füstjel és ugyanúgy az itt leadott füstjelek is innen voltak láthatóak Felcsíkon és Csíksomlyón is. E kápolna átköltöztetett utódja lehet a ma is használatban levő, Szent István király tiszteletére épített kápolna. Mely pontosan 500 éve 1514-be épült. Az átköltöztetésre dokumentumok, vagy más kézzel fogható bizonyítékok nem mutathatók fel. Ennek ellenére a nép emlékezetében ma is él, hogy a mai

templom alapkövei között a régi kápolna kövei is ott vannak. Lehet, hogy csak tiszteletből a szent tárgyak iránt, vagy avégett, hogy ugyanúgy vegye a Jóisten gondviselésébe az új kápolnát, mint ahogyan a régire vigyázott. Ezt sosem fogjuk megtudni. Nem nehéz rájönni, hogy a nehezen alkalmazkodó székelyeknek nem valók a nagy változtatások. Ezért az augusztus 18-án ünnepelt Szent Ilona helyett most a 20-án ünnepelt Szent István király lett a templom és egyben a falu védőszentje is. Ajnád első hivatalos megemlézése óta egészen napjainkig nagyjából állandó lélekszámmal rendelkezett. A 16. századból nincsenek írásos dokumentumok, de ahhoz hogy egy templomot képesek legyenek felépíteni megközelítőleg annyi emberre volt szükség, ahány ma is él a falunkban. Önálló faluként épp hogy bírt létezni és ez napjainkban is problémát jelent, hiszen az elemi osztályos ismeretek elsajátításához alkalmas iskolánkat állandó veszély fenyegeti a kevés diák miatt.

Az itt élő embereknek teljesen természetes, hogy a falu határában a vulkáni utóműködéseknek köszönhetően több borvízforrás is található, és az sem jelent óriási meglepetést, ha egy új kút ásása borvizet eredményez. Gyógyító erőt is tulajdonítanak egyes forrásoknak: míg a Rompáca nevű forrás vize savtúltengésre jelent gyógyírt, a tőle északabbra lévő völgyben elhelyezkedő Barakasza-borvízemésztés elősegítő hatású a néphit szerint. A faluhoz talán legközelebb elhelyezkedő forrás, amely vizének szintén gyógyító hatást tulajdonítanak a Kurkók-kútja nevet viseli. E kút vizének fogyasztása még a múlt század végén is csodás eseteknek számító gyógyulásokhoz vezetett a szemproblémák orvoslásában. Mára sajnos hanyatlóban van e források sorsa, hiszen rendszeresen kellene őket tisztítani és a mai rohanó világban még erre is nem jut idő.

Régen orvosi ellátásért 6-7 kilométerre lévő környékbéli falvakba kellett menniük az embereknek, emiatt sok házi praktika alakult ki enyhébb betegségek gyógyítására, csupán akkor mentek orvoshoz, ha tényleg nagy volt a baj. Ezek a praktikák ma sem tűntek el, hiszen ma is a szomszéd faluba kell eljutni, ha orvosra van szükség. Különleges gyógy íreket és gyógyteákat főztek. Nyáron gyógynövényeket gyűjtenek a falu határában, amelyekből különlegesen sok megtalálható itt, mivel a falu tengerszint feletti 600 métere ideális körülményeket biztosít a nagyon sok gyógynövényfajtának. Házilag orvosolni tudták a fekélyeket, gyomorbántalmakat, máj-, epe-, vesebetegségeket, de akár a tüdőbajt vagy más légúti betegségeket is. Ma már az orvosok által felírt gyógyszerek mellett használják, hiszen ha nem használ, az mindenkinek meggyőződése, hogy nem is árt. Gyakran mesélnek történeteket, hogy reményvesztett, súlyos betegségben szenvedő emberek gyógyultak ki egy-egy ilyen praktika alkalmazása után. Megeshet, hogy csak a régiek agyszüleménye, de egyre gyakrabban magyarázhatóak e módszerek tudományosan is.

A betegségekhez, bajokhoz kapcsolódóan megemlíthető a fekete mágiában való erős hit is. E témában még nem készült néprajzi felmérés, talán azért mert nem lenne könnyű feladat, hiszen ez tabu, és azok, akiknek átfogó ismeretei vannak, nem nyilatkoznak. De föltétlenül meg kell említenem, hiszen még a mai, 21. századi lakosságnak istúlnyomó részét érinti. Az emberek, általában ha problémájuk adódik, bármibe kapaszkodnak, ami segítséget nyújthat, vagy ígér. Így a kuruzslás és a különböző cselekvések, ahogyan itt nevezik “gurucsák” összeforrottak az emberek napi cselekedeteivel, akár a vallásos életüket is behálózza. Erre is van magyarázat. A határvidéken való élet nem csupán a könnyebb kereskedelmet, és enyhébb törvényeket jelent. Itt az élet velejárója volt a gyakori találkozás más nemzetiségű, kultúrájú emberekkel. Tőlük tanulták.

A más népekkel való találkozásra igen alkalmasak voltak a háborúk is. Az elhelyezkedésének köszönhetően gyakran törtek be ide a tatárok, de a világháborúk sem kímélték e falu népét. Az első világháború is hadba kellett vonulniuk a harcképes férfiaknak, melyek közül 25-en életüket áldozták a háborúért. A második világháború még szörnyűbb következményekkel járt. Felszólították a helyi lakosokat, hogy telepedjenek ki, mivel a falu közelében frontvonal alakult ki. Itt kellett hagyniuk a saját házukat, gazdasági épületeiket és értékeiknek egy töredékét vihették magukkal. A szövetséges német katonák a faluban kerestek menedéket, ezért a szovjet-angol érdekeltségű repülőgépek gyújtóbombákat dobtak a falura, így az épületek 90 százaléka használhatatlanná vált. A ma élő idősök gyakran visszaemlékeznek és történeteket mesélnek abból az időszakból, nem volt könnyű újrakezdeni mindent a semmiből, de ez a kis falu képes volt erre is.

Ajnád szomszédos települése egy nagyjából ugyanekkora falu: Lóvész. E falu neve gyakrabban kerül említésre románul hiszen, lakosai román nyelven beszélnek és ortodox vallásúak. A két falu lakott területe között másfél-két kilométeres távolság van. Talán emiatt nem lehetne megmondani pontosan, hogy hol van vége az egyik falunak és hol kezdődik a másik. Érdekes e két falu kapcsolata. Pozitív példája a román-magyar együtt élésnek. Mivel közös közigazgatási intézményhez tartozunk Csíkszentmihállyal és Vacsárcsival együtt, mindenkinek saját érdeke, hogy megférjen a másik mellett. A múlt század első felében a mainál is sokkal meghittebb, barátiabb kapcsolat volt e két falu között. Az ott élő görög katolikus és az ajnádi római katolikus családok kölcsönösen eljártak egymáshoz, komatársi viszony ápoltak és kereszthalálával mentek egymás templomainak búcsúira. E kapcsolatot a kommunizmus változtatta valamivel ridegebbé, mivel a szocialista diktatúra idején, ahogyan ők vallást változtattak ugyanúgy megszüntették közeli kapcsolatukat a „lent” lakó magyarokkal. Ez idő alatt is gyakran akár 5-6 gyerek is a lóvész-i iskolába ment tanulni, hiszen a szülők nagyon fontosnak tartották a román nyelv eltanulását. A mai kapcsolat árnyéka a réginek, de mégis jól megfér egymás

mellett e két nép. Részt vesznek egymás kulturális rendezvényein, megpróbálják megtanulni egymás népi táncait, és kölcsönösen igyekeznek mindenki ismerni a másik nyelvet is, legalább alapfokon. Van, aki ezt lassú beolvadásnak nevezné, talán igaza is van. De mi történik azzal a néppel, amelyik nem alkalmazkodik másokhoz? Elveszik. Talán e kis, jelentéktelennek nevezhető faluban megtalálták az emberek a módszert, mely segíthet továbbra is fennmaradni: egy kicsit konzervatív maradni, de ugyanakkor alkalmazkodni; ragaszkodni a régi dolgokhoz, de újítani is; ítélni vagy akár túllépni az előítéleteken.

Nem vagyok elfogult, tudom hogy létezik ennél szebb táj, tisztább levegő, hangulatosabb hely, sokkal összeforrottabb közösség, mégis úgy gondolom érdemes ide ellátogatni.